

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาความต้องการและการใช้สารสนเทศของสมาชิกขององค์กรผู้สูงอายุ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดประชากร

ประชากรในการวิจัยคือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นต้นไป ซึ่งปัจจุบันพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร และเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร 4 แห่ง ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลตำรวจ ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลศิริราช ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์ และชมรมผู้สูงอายุศูนย์บริการสาธารณสุข 29 ช่วง-นุชเนตร การเลือกชมรมผู้สูงอายุเพื่อศึกษานี้ได้พิจารณาจากรายชื่อชมรมผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร 12 แห่ง ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์รวบรวมไว้เมื่อปี พ.ศ. 2532 โดยผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลดังกล่าวด้วยตนเองจากทะเบียนรายชื่อสมาชิกทุกชมรมแล้วคัดเลือกเฉพาะชมรมผู้สูงอายุที่มีการจัดกิจกรรมสม่ำเสมอ เช่น สัปดาห์ละครั้ง เดือนละครั้ง เป็นต้น และที่มีข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ อายุ และระดับการศึกษาของสมาชิกครบถ้วน ซึ่งปรากฏว่าได้ชมรมฯ 4 แห่งซึ่งมีข้อมูลสมาชิกดังนี้

1. ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลตำรวจ	จำนวน 55 คน
2. ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลศิริราช	จำนวน 212 คน
3. ชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลสงฆ์	จำนวน 218 คน
4. ชมรมผู้สูงอายุศูนย์บริการสาธารณสุข 29 ช่วง-นุชเนตร	จำนวน 103 คน
รวม	จำนวน 498 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวน 222 คน โดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane ว่าด้วยหลักความแปรผันร่วมกันระหว่างขนาดของกลุ่มกับความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น (ประคอง กรรณสูตร 2528 : 10)

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + Ne^2} \quad \text{เมื่อระดับความนัยสำคัญเป็น } .05 \quad (e = .05)$$

เมื่อ $N =$ ขนาดของประชากร

$n =$ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$e =$ ความคลาดเคลื่อน (ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากตัวอย่างประชากร) เท่าที่ยอมรับได้

$$\text{แทนค่า} \quad n = \frac{498}{1 + 498 \times (.05)^2} = \frac{498}{1 + 1.245}$$

$$\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} = 221.83 = 222 \text{ คน}$$

3. การสุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบแบ่งชั้นหรือพวก (Stratified Random Sampling) จากประชากรเป้าหมายอย่างเป็นสัดส่วน โดยแยกตามระดับการศึกษาของประชากร เมื่อคำนวณตามสัดส่วนแล้วไม่ถึง 1 คิดเป็นผู้สูงอายุ 1 คน ดังนั้นตัวอย่างประชากรผู้สูงอายุในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

ตาราง ก จำนวนผู้สูงอายุ จำแนกตามชมรมและระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ชมรมผู้สูงอายุ ร.พ.ตำบ.จ		ชมรมผู้สูงอายุ ร.พ.ศิริราช		ชมรมผู้สูงอายุ ร.พ.สงฆ์		ชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์บริการสาธารณสุข		รวม
	4	2	38	17	7	3	59	26	
ประถมศึกษา	4	2	38	17	7	3	59	26	108
มัธยมศึกษา	23	10	82	37	25	11	27	12	157
เตรียมอุดมศึกษา	5	2	25	11	26	12	9	4	65
อุดมศึกษา	23	10	67	30	70	31	8	4	168
รวม	55	24	212	95	128	57	103	46	498

หมายเหตุ จำแนกระดับการศึกษาตามแผนการศึกษาชาติ พุทธศักราช 2497

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีขั้นตอนการร่างดังนี้

1. ศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับความต้องการและการใช้สารสนเทศด้านเนื้อหา รูปแบบ และแหล่งสารสนเทศที่ผู้สูงอายุใช้ เพื่อประมวลเป็นเนื้อหาในแบบสอบถาม จากเอกสาร บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ชฎาภรณ์ จันทร์ประเสริฐ. "ความสนใจในการอ่านหนังสือนุสรณ์งานศพของผู้ใช้ห้องสมุด ประชาชน." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

นางพางา จิตรกร. "รูปแบบของการเผยแพร่สารสนเทศ," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารและเผยแพร่สารสนเทศหน่วยที่ 1-7. หน้า 47 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.

ประภาวดี สืบสนธิ์. "การใช้และการแสวงหาสารสนเทศของเกษตรกร อ.มะขาม จ.จันทบุรี." กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

วิรัช แก้วสกุล. "ความต้องการทางการศึกษานอกโรงเรียนของผู้สูงอายุที่มีสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงของกระทรวงศึกษาธิการ." วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2527.

Landau, Herbert B. "An Information Transfer Model to Define Information Users and Outputs with Specific Application to Environmental Technology." Journal of the American Society for Information Science 33 (March 1982) : 87.

Williamson, Kirsty and Richard Stayner. "Information and Library Needs of the Aged." The Australian Library Journal 29 (November 1980) : 188-195.

2. ลักษณะของแบบสอบถาม แบบสอบถามที่สร้างขึ้นประกอบด้วยคำถาม 3 ตอนคือ
- ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ สถานภาพ การสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ ลักษณะการพักอาศัย และกิจกรรมที่ทำเป็นประจำ
- ตอนที่ 2 ความต้องการและการใช้สารนิเทศ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศ ความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านเนื้อหา รูปแบบ และการใช้แหล่งสารนิเทศ
- ตอนที่ 3 ปัญหาในการใช้สารนิเทศและข้อเสนอแนะ

5. การทดสอบแบบสอบถาม

การทดสอบแบบสอบถามนำไปทดสอบกับผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุโรงพยาบาลศิริราช จำนวน 12 คน ซึ่งไม่อยู่ในกลุ่มที่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำแบบทดสอบดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาและภาษาของแบบสอบถามให้สื่อความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ (ดังรายละเอียดของแบบสอบถามในภาคผนวก ข หน้า 180)

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่วันที่ 29 ตุลาคม 2534 ถึงวันที่ 7 ธันวาคม 2534 รวมระยะเวลา 6 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปส่งด้วยตนเองในวันที่มีการจัดกิจกรรมของแต่ละชมรม และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาในวันเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในแต่ละชมรมต้องการให้ผู้วิจัยอ่านให้ฟัง และคอยชี้แนะวิธีการทำแบบสอบถามตลอดเวลา แต่ก็มีผู้สูงอายุบางท่านสามารถทำเองได้ ผู้วิจัยจะขอรับแบบสอบถามกลับคืนในวันเดียวกันด้วย แต่บางท่านที่ไม่สามารถทำแบบสอบถามได้เสร็จในวันของผู้วิจัยแจก ผู้วิจัยได้นัดที่จะไปรับอีกครั้งในวันที่มีการจัดกิจกรรม โดยขอความร่วมมือจากประธานชมรมมาให้เก็บรวบรวมไว้ให้ สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามส่วนน้อย (30%) ที่ไม่สามารถ

แจกและรับแบบสอบถามได้ในวันที่มีกิจกรรม ซึ่งได้แก่ผู้สูงอายุบางท่านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่มาร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยได้ฝากประธานชมรมมาช่วยแจกให้และเก็บรวบรวมไว้ให้

แบบสอบถามได้แจกไปทั้งสิ้น 222 ฉบับ ได้รับคืนกลับ 171 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 77.03 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด ส่วน 51 ฉบับไม่ได้รับคืน (ร้อยละ 22.97) เนื่องจากผู้สูงอายุบางท่านไม่ให้ความร่วมมือ ด้วยท้อถอยที่จะตอบแบบสอบถามซึ่งมีหลายหน้า จึงขอนำกลับไปทำที่บ้านและไม่ได้นำมาส่งคืน เนื่องจากลืมนำกลับมาและหาย

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับข้อมูลจากแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้านสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science : SPSS-X) โดยใช้วิธีการทางสถิติดังนี้

1. แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และวัตถุประสงค์ในการใช้สารนิเทศ

2. หาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและการใช้สารนิเทศด้านเนื้อหา รูปแบบ แหล่งที่ใช้ และปัญหาในการใช้สารนิเทศ

สำหรับแบบสอบถามที่เป็นแบบประมาณค่า มาตรการที่ใช้ได้แก่ ไม่ต้องการ/ไม่ใช้ ต้องการ/ใช้น้อย ต้องการ/ใช้ปานกลาง ต้องการ/ใช้/มาก กำหนดค่าคะแนน 0, 1, 2 และ 3 ตามลำดับ จากนั้นเสนอให้นำคำตอบด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นรายข้อ การวิเคราะห์ความต้องการและการใช้สารนิเทศของผู้สูงอายุใช้เกณฑ์การแปลความหมาย ตั้งแต่ 1-3 เนื่องจากไม่ได้นำคำตอบของผู้ที่ไม่ต้องการ/ไม่ใช้เลย (ซึ่งมีค่า = 0 ออก) มาวิเคราะห์ เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ที่แสดงถึงความต้องการและการใช้สารนิเทศอย่างชัดเจน เกณฑ์ที่ตั้งซึ่งกำหนดจากตัวเลข 1-3 ตัวเลขที่มีค่ามากแสดงว่ามีความต้องการ/การใช้มาก ตัวเลขที่มีค่าน้อยแสดงว่ามีความต้องการ/การใช้/น้อย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ระดับคะแนน 1.00 - 1.49 หมายถึง ต้องการ/ใช้น้อย

ระดับคะแนน 1.50 - 2.49 หมายถึง ต้องการ/ใช้ปานกลาง

ระดับคะแนน 2.50 - 3.00 หมายถึง ต้องการ/ใช้/มาก